

Asia: VN/2351/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi kuntien tilatietoja koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö ehdotettavia lainsäädäntömuutoksia tarkoituksenmukaisina asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi?

Yhtenäisen kuntien toimitilojen tilatietojen tietopohjan luominen kuntien käyttöön on hyvä ja kannatettava tavoite, mutta tietojen toimittamisen ja tiedon käyttämisen tulisi perustua vapaaehtoisuuteen. Kun tietovarannosta saatava hyöty on riittävä suhteessa tietojen toimittamiseen käytettävään aikaan, niin tietovarannon käyttäminen yleistyy myös ilman pakollisuutta. Kunnilla täytyy säilyä mahdollisuus järjestää tehtävänsä kunnalle sopivimmalla tavalla.

Tilatiedon, kuten muunkin kuntien tuottaman tiedon, omistusoikeuden on edelleen säilyttävä kuntien omistuksessa ja tiedon eteenpäin luovuttamisessa on toimittava tämän mukaisesti. Julkaistavien tietojen tarpeellisuutta ja vaikutuksia on arvioitava tarkemmin.

Tilajohtamisen kannalta kaikkein oleellisinta on, että kunnalla itsellään on toimintojensa johtamisen kannalta olennaiset tiedot käytettävissä, eikä niinkään se, että tieto on vertailtavissa tai tietyssä muodossa. Uudistuksen ei tule johtaa siihen, että ennestään niukkoja resursseja joudutaan ohjaamaan tietojen toimittamiseen yhtenäisessä muodossa.

Valtiokonttorin ja Maakuntien tilakeskus Oy:n tuottamasta palvelusta tulisi rakentaa vapaaehtoisuuteen perustuva palvelu, mikä kehittäisi ja kannustaisi etenkin kuntien tilajohtamista. Näin ollen Maakuntien Tilakeskuksen palvelusta tulisi rakentaa pysyvä palvelu ja järjestelmän tulee aktiivisesti kehittyä käyttäjäkuntien antaman palautteen pohjalta. Järjestelmän ei tule pilottivaiheen jälkeen siirtyä yrityksen tms. hallinnoimaksi ja maksuautomaatiksi kunnista yritykselle.

Kuntien investointeja ohjaa poliittinen päätöksenteko, kunnan taloudellinen tilanne, tulevaisuuden näkymät ja strategia, kunnan asukkaiden tarpeet ja investointeja joudutaan myös priorisoimaan

näiden pohjalta tilatiedon ollessa vain yksi monista ohjaavista tekijöistä. Tavoite investointipaineiden pienentämisestä tietovarastoratkaisulla ei mielestämme ole realistinen tavoite, tietovarastoratkaisun todellisten etujen konkretisoituessa valtakunnan tasolle ja paljon arvioitua pidemmällä aikavälillä. Tilatietopalvelulla voidaan kuitenkin parhaimmillaan saavuttaa ennakoitavuutta kiinteistöjen peruskorjausinvestointeihin, kunnossapitoon ja tilatehokkuuteen, mikä kuitenkin edellyttää tilatietopalvelun jatkuvaa kehittämistä.

Marttila on mukana Digikannustinhankkeessa 'Kiinteistöjen ennakoivan kunnossapidon sekä olosuhde- ja energiaseurannan kehittäminen digitalisaation ja automaation avulla', jossa on osiona mm. energiatietojen hyödyntäminen ennakoivassa kunnossapidossa. Hankkeessa on tunnistettu, että energian käyttöön ja ominaiskulutuksiin liittyvien tietojen vertailusta on saatavissa pidemmällä aikavälillä hyötyjä, mikäli tiedot on yhdistetty muihin vertailuperusteisiin. Ominaiskulutuksia on kuitenkin osassa rakennuksia mahdotonta ilman muutoksia kohdistaa yhdelle käyttötarkoitukselle tai käyttäjälle.

Onko mielestänne tilatietojen määrittelyssä (liite) oikeat ja riittävän tasoiset tilatiedot mukana?

-

Kunnat: Millaisia tietoja lisäksi tarvitsette kunnassanne onnistuneen toimipaikkaverkoston ja tilajohtamisen toteuttamiseksi?

- sisäisen vuokran määräytymisen muokattava laskentamalli
- o ylläpituokra, pääomavuokra ja mahdollinen maavuokra ja niiden määräytymiseen vaikuttavat tiedot
- muut vuokratuotot
- investoinnit tilinpäätökseltä rajapinnan kautta talousraportointi tietovarannosta ja vapaaehtoisena tietona seuraavan vuoden investoinnit talousarviosta
- pitkän tähtäimen kunnossapitosuunnitelmien laadinta
- käyttötarkoituksittain (huom. kiinteistöissä voi olla useita käyttötarkoituksia) käyttöasteen laskenta ja siitä johdettu tilatehokkuuden laskenta
- rakennuskohtainen elinkaarikustannusten laskentamalli
- rakennuskohtainen sisäilmaolosuhteiden riskien arviointimalli
- energiankulutustiedoista muodostettavat ominaiskulutukset ja rakennuskohtaisen energiansäästöpotentialin ja päästöjen laskentamalli
- väestöennuste
- rakennuskohtaisen ja koko kiinteistökannan korjausvelan kehityksen seuranta

- rakennuskohtaisesti teknisen arvon, jälleenhankinta-arvon, korjausvelan, investointitarpeen sekä käyttökustannusten ominaiskustannusten ja ominaiskulutusten vertailut, jotka ovat luokiteltavissa mm. käyttötarkoituksen ja rakennustyyppin mukaan

Rakennusten jälleenhankinta-arvon ja teknisen arvon määrittäminen vaatii vankkaa kiinteistötalouden osaamista ja ymmärrystä ja monissa kunnissa tietoja ei ole saatavilla. Näiden tietojen osalta on kuitenkin saavutettavissa suurimmat hyödyt, joten ensimmäisen vaiheen aikana tähän tulisi varata kunnille tukea.

Huomionne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista?

Muutoksen taloudelliset vaikutukset kuntiin tulee tarkistaa ja vertailutiedoksi tulee saada toteutuneet kustannukset taloustietojen raportoinnin kustannuksista kunnissa. Taloustietojen osalta kertakustannukset ja pysyväiskustannukset ovat Marttilan kunnassa täysin eri luokkaa kuin oli arvioitu.

Tilatietojen toimittamisessa on otettava opiksi taloustietojen toimittamisen monista vaikeuksista ja muutoksen toteuttamisen korkeista kuluista kunnille. Lisäksi on otettava huomioon, että toisin kuin taloustietojen osalta, niin tilatietoja joudutaan keräämään useista järjestelmistä tai tietovarannoista.

Valtionviranomaisilla olisi ehdotuksen mukaisesti ilmeisimmin oikeus, muttei velvollisuutta, käyttää tietovarannon tietoja. Mikäli asiasta ei säädetä tämän tarkemmin, niin oletettavasti valtionviranomaiset pyytävät tietonsa edelleen itselleen helpoimmalla tavalla eli pyytämällä ne suoraan kunnista ja lataamatta niitä itse mistään tietovarannosta.

Pidättekö ehdotuksia toteuttamisaikataulusta ja kaksiosaisesta etenemisestä tarkoituksenmukaisina?

Kaksiosainen eteneminen ei kannusta kuntia järjestelmän laajaan käyttöönottoon, kun toisen vaiheen toteutustapa ei ole päätetty valmiiksi, eikä toisen vaiheen kustannuksia voi ennakoida. Kunnille hyödyllisemmäksi saattaa osoittautua käyttää resurssit oman järjestelmän käyttöönottoon kuin Valtiokonttorin ylläpitämän järjestelmän tietojen toimittamiseen ja jatkuvaan parantamiseen.

Tilatietokantapalvelusta tulee tehdä pysyvä vaihtoehto tietojen raportoinnille, jotta kuntien ei tarvitse lähteä hankkimaan omia operatiivisia järjestelmiä tietojen yhteen keräämiseen, varsinkin kun yksi päätavoite tietojen yhtenäisessä keräämisessä on valtiovarainministeriön tietotarpeiden täyttäminen. Tilatietokantapalvelujen rajapintojen tulee lisäksi jatkossa mahdollistaa kun-tien omat liittymät ja monipuoliset latausmahdollisuudet tietojen päivittämiseen.

Ensimmäiseen vaiheen pituus vaikuttaa riittävältä, mutta mikäli järjestelmässä on yhtä paljon ongelmia kuin kuntien taloustietojärjestelmässä tulee ensimmäisen tilatietojen kokoamisen käynnistävän raportoinnin aikataulua siirtää vuodesta 2024 eteenpäin ja tietojen vertailtavuutta tarkkailla ja ilmoittaa käyttäjille, kun vertailtavuus on riittävällä tasolla. Pienemmissä kunnissa teknisen toimialan henkilöstön työpanos jaetaan monen eri tehtävän kesken, jolloin lisääntyvä työmäärä on pois toisista tehtävistä ja toisaalta lakisääteisten työtehtävien määrä on lisääntynyt esimerkiksi infran tietojen toimittamisessa.

Tilamuutokset kunnissa tai muutokset kiinteistönpidossa tapahtuvat pitkällä aikavälillä, jolloin hyötyjen odottaminen jo vuonna 2029 on epärealistista. Siirtyminen vaiheeseen kaksi tapahtuu siinä kohtaa, kun hyötyjä vertailtavuudesta voitaisiin saada, mutta vaiheeseen kaksi siirryttäessä moni kunta siirtyy käyttämään omaa järjestelmäänsä ja tilatietojärjestelmän käyttäminen mahdollisesti rajoittuu pelkkään tietojen toimittamiseen.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta

Lausuntojen valmistelu-aika ajoittuu kuntien kesätauolle, eikä täten noudata hyvää hallintotapaa.

Kuntien kustannukset on arvioitu alhaisiksi. Silloin kun kyse on uudesta lakisäteisestä velvollisuudesta, tulee valtion osoittaa toimintaan ja sen järjestämiseen rahoitus. Kunnille tulee turvata myös tässä esitysluonnoksessa muodostettavien lisävelvoitteiden osalta perustuslakivaliokunnan ja Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan mukaiset riittävät voimavarat ja näiden voimavarojen riittävyttä tulee arvioida asianmukaisesti. Kunnat raportoivat jo nyt taloustietoja taloustietokantaan, näitä tietoja tulisi hyödyntää myös tilatietokannassa.

Samanaikaisesti on myös käynnissä useampia rinnakkaisia kuntien teknistä toimialaa koskevia digihankkeita, kuten RYTJ, MRL-uudistus ja verkkoinfrastruktuurin sijaintitietopalvelu ja näihin liittyvät tehtävät tulevat, varsinkin pienissä kunnissa, kohdistumaan samoille

Luoma Heini
Marttilan kunta - Kunnanhallitus